

slaget, att ordet förbud¹ skulle utgå ur Tulltaxan, kommer dervid föga i betraktande. Ty *diskilligt* lär väl ändå komma att göra undantag: t. ex. införsel af *falskt mynt*, af *eftertryck*, af *okontrolleradt guld och silfver*, af i Sverige *patenterade tillverkningar*, af varor med inhemsk tillverkares *förfalskade stämpelmärke* o. s. v. Likaså litet som, i dessa fall, genom att utstryka *ett ord*, bestående lag kan ändras, likaså kinkigt torde det blifva, att mot hvilken tullsats som helst tillåta *utländsk handverkare* i Sverige *fritt försälja* sina produkter, så länge den *inhemska handverkaren endast vid marknader* har tillstånd dertill. Således icke på ett sådant afgörande *summario processu* bör saken komma att bero, utan på öfvervägande af de faktiska omständigheterna. Den enda bristfällighet, vi i Förf:s skrift funnit, är saknaden af en utförligare beräkning för tillverkningskostnaden å raffinad-sockret i Sverige. Och denna omständighet är dock hufvudsakligen afgörande. En import-tull på råämnet från 25 till 50 proc. är uppenbarligen för hög; men *halfannan million* i Tullinkomster är också en sak att betänka och talar, utom allt annat, för näringens skydd.

F.

20

48 OM FOLKSKOLOR.

Freja n:o 63 11. VIII 1840

Vi hafva för icke längesedan med anledning af några vidunderliga artiklar i Aftonbladet yttrat oss om Folkupplysningen. Stats- och Ekonomi-Utskottens, redan i Stånden diskuterade, förtjenstfulla Förslag till Folkskolor har af en och annan reservant eller talare erfarit en kritik föga grundad, och det kan icke vara öfverflödigt att derom nämna några ord. Saken är af alltför stor vikt för att glömmas i de små tidningarna, ehuru det gifves mycket »stora», hvilka när det gäller sak, föga intresse visa för folket.

Utskottens hufvudprincip: att föräldrarna af Samhället kunna tvingas att lemna sina barn undervisning, kunde icke, med anspråk på förnuftighet, lyda annorlunda. Endast uppå Riddarhuset hafva också halftprotesterade röster höjt sig deremot. Men i åtskilliga detaljföreskrifter har man haft mera råd uppå talande tungor. Så har förslaget om Lärarseminarier blifvit dels helt och hållet förkastadt, dels ingen större fordran på dessa gjorts än den af en vanlig skola. I vår tanka är likväl detta en punkt i förslaget, hvars legera behandling kan göra hela företaget onyttigt. Redan för högre skolor är den af stor vikt, och kanske är bristen uppå seminarier för Skollärare för det närvarande den största bristfällighet vid Skolinrättningen i Sverige. Den som har någon erfarenhet af, till hur ytterlig grad hvarje nybörjande Skollärare lär erfaras det gamla: *docendo discimus*, skall icke anse det öfverdrifvet, då vi påstå, att äfven den omtänksamaste lärare de *två* första åren i en klass icke gagnar sina lärjungar ens hälften så mycket som under de följande. Och likväl har läraren vid en Trivialskola äldre lärares råd och exempel att anlita, hvilket vid en folkskola helt och hållet saknas. Härtill kommer, att ju högre undervisningen framskrider, desto mindre behöfver lärjungen någon ledning och desto mindre beroende blir han af läraren. Men i den mån undervisningen är elementär, i samma mån fordras hos läraren icke blott större öfverlägsenhet i insigt, utan äfven större talang att undervisa. Vi

¹ Ordet försvinner, men förbudet kvarstår i Tulltaxan, åtminstone såsom *förbud mot ordet »förbud.»*

tro, att mången insigtsfull man, efter någon erfarenhet, skulle finna det mycket lättare att vara gagnelig i en lärd skola än i en folkskola. Och med ett så ringa mått af kunskaper för lärjungen, som här kan blifva fråga om, är det så mycket mera maktpåliggande, att läraren förstår göra detta ringa fruktbärande. Icke kan det blifva dermed nog, att man griper fatt en förlupen gymnasist, scholaris eller kanske gesäll och inöfvar honom i några vixelundervisnings-tempon. Icke heller är det tillräckligt, att en sådan genomgått en folkskola, om han icke teoretiskt och praktiskt erhållit *undervisning till lärare-yrket*. Och dertill hör utom *skicklighet* i undervisningen, *värma* för saken och *moralisk bildning*. Kan läraren icke i sin landsort förtjena de äldres aktning, så är han äfven oduglig att undervisa deras barn. Förmår han icke lifva och nära barnens kunskapsbegär, så att de efter utgången ifrån skolan sjelfmant föröka sina små insigter, så gör han väl lika med mången annan lärare, men han gör ändå ingenting för sina lärjungars bildning. Frågom en föreståndare för ett korrektionshus, hvilka bland *hans* elever äro de största skurkar? och han skall oftast uppräknat sådana, som kunna läsa, skriva och räkna. Hvaraf kommer det? Jo deraf, att kunskapsträdet är ett träd på godt och ondt. Den döda bokstafven utan anden är icke lika med ett glas vatten. Den förderfvar alltid och är i sig sjelf ett ondt. Ty bokstafskunskapen är blott subjektivt vetande, och dess första frukt är inbillskhet och egoism. Och ju mindre moget kunskapsfröet är, desto närmare är missväxten till hands. Vi önske, att Utskotten icke i denna punkt måtte låta missleda sig, utan hellre fördubbla sin omsorg i afseende å folkskolornas lärare.

10

20

Men de, hvilka icke ens inse behovet af Folkskolor, skola väl tycka, att vår öfvertygelse om dessas stora vigt i godo och ondo är öfverdrift. Vi svare derpå: den som anser folkskolorna endast för en nödhjelp, tillgripen för att ersätta den ledande undervisningen i familjen, han har intet begrepp om Folkskolans betydelse.

Det förtjenade kanske att undersökas, om bland allmogen uti Sverige uppfostran inom familjen verkligen är mera försummad än förut. Vi tro det icke. Hvad som brister emot förr, är religiositet i uppfostran, anden i bokstafven. Hrr religionslärare må med sig sjelfve afgöra, huruvida de i detta afseende äga någon skuld, t. ex. genom bristande egen öfvertygelse. Men det ligger äfven i vetandets natur, att människan bör utgå ifrån den blotta auktoritetstron, och sjelf kämpa sig till sanning och sedlighet. Har hon en gång förlorat den menlösa barnatron, så kan hon endast genom tvång och ett munkiskt bigotteri ge sig skenet af, att hafva återvänt till densamma. Och detta är antingen hyckleri eller sjelfbedrägeri. Ingen annan väg finnes att komma tillbaka till öfvertygelse, än kunskapens, och den som en gång bitit en den minsta bit af dess frukt, han måste antingen fortfara att äta deraf eller andligen dö. Men att förlora auktoritetstron är detsamma, som att förlora det fäste, kärleken, uppå hvilket familjen hvilat. För en sådan människa äro så väl familjelifvet som uppfostran i familjen otillräckliga, och hon känner behovet af ett högre medvetande, byggdt på en förnuftig öfvertygelse och på utvecklade andelig frihet. Detta medvetande är medvetandet om Staten.

30

40

Till följe af denna åsigt, anse vi behovet af folkskolor vara detsamma med behovet af nämnda högre medvetande. Folkskolorna äro derföre icke blott en nödfallsinrättning, utan ett förnuftigt framsteg i folkbildningen. Menniskans viljande och vetande skall icke vara subjektivt och godtyckligt. Men om det består endast i den tillfälliga bildning, som den ena eller andra familjen äger, så är det äfven godtyckligt. Derföre bör all uppfostran göras allmän, så till innehåll som form. Uppfostran inom familjen har sin tid och sin rätt, ty tron är vetandets utgångspunkt. Men den

50

är för sig ensidig och otillräcklig. Ifrån denna synpunkt betraktadt, är det ett oförnuft att resonnera om, huru mycket vetande t. ex. en bonde behöfver. Han behöfver i sakernas närvarande skick veta jemt lika mycket som en prest, och något mera dertill. Det är därför förvånande att höra ledamöter i Presteståndet yrka uppå läro-ämnenas i folkskolan inskränkning till innanläsning och kristendoms-kunskap, d. ä. till att motsvara, hvad som härtills varit Presterskapets åliggande. Uti detta yrkande ligger visst det erkännande, att Presterskapet öfver hufvud numera icke förmår vara bondens ledare och lärare. Men så mycket mindre borde man då söka bibehålla det tillstånd, som förorsakat detta förhållande. Att bestämmandet af minimum för de kunskaper, hvarje medborgare i Samhället bör äga, måste bero af Samhällets kulturgrad i andligt och lekamtligt hänseende, vilje vi minst bland alla neka. Men ingalunda synes oss det kunskapsmått, Utskotten föreslagit, vara allt för högt tilltaget. Ty att folkskolan äfven i kunskapens omfång bör pretera något mera, än undervisningen i familjen, följer af det ofvananförda. Vi skulle till det föreslagna velat lägga någon kunskap i *allmän* geografi, isynnerhet såsom retemedel för ett framtida inhämtande af allmän historia. Ty uppå att väcka intresse för vetandet måste all undervisning syfta, om den skall bära någon frukt.

Af sistnämnda skäl bör äfven vaxelundervisningen icke uteslutande begagnas. Det är icke ett tomt rop, som redan länge höjt sig emot denna undervisningsmetods blott mekaniska förfarande. Skall någon metod bibringa endast bostafskunskap, så är det denna, drifven till ytterlighet. Den kan väl väcka täflan mellan lärjungarne, men denna egoistiska drif-fjäder är ensam otillräcklig att frambringa sannt vetande. Endast lärarens omedelbara inflytande är i stånd att vid hvarje steg uppå banan hänvisa lärjungen till nya fält för vettgirigheten.

För dem, som tycka, att dessa betraktelser kunna gälla lärdoms-skolan men icke folksskolan, upprepa vi det ännu en gång: att ju mindre det meddelade kunskapsmålet är, desto nödvändigare är omtanken för dess möjliga gagnelighet. Folksskolan är för ett folks sedliga, och således sanna, bildning af mera inflytande än lärdoms-skolan. Ty den individ, som genomgått den sednare, har vanligen hunnit så långt, att han i värsta fall skiljer emellan lära och lefverne samt, äfven om det sednare är obildadt, icke sprider osedlighet genom den förra. Men på en lägre grad af insigt göres lätt vetandet till medel för begäret och användes för att försvara lasten. Erfarenheten talar i detta fall mera kraftigt än teorien.

49 INDIVIDENS FÖRHÅLLANDE TILL LAGEN.

Freja n:o 65 18. VIII 1840

Ett ämne, så gammalt och så mångfaldigt afhandladt, som det vi gjordt till föremål för närvarande uppsats, kan icke erbjuda något nytt och utomordentligt. Men omständigheter kunna finnas, då äfven det gamla är nytt, och då det dagligen i lefvernet erkända icke synes vara föremål för en förnuftig insigt. Och medgifvas måste, att de, som starkast ropa uppå »det sunda förnuftet» och »rationella principer», vanligen hellre söka det förnuftiga uti alla fyra väderstreck, än de beskedligt taga sig sjelfva om näsan och, häpnande öfver den massa af förnuft, som bor i grannskapet af denna ringa ledamot, fråga sig: huru i all verlden har Du, min kära N. N., blifvit så besatt förnuftig? Detta vore att hålla sig till det bestående och söka *förnuftet i verkligheten*. Manövern vore dock kanske alltför vådlig